

การพัฒนารูปแบบกระเป๋าด้วยลวดลายผ้าไหมทอผสมเปลือกหอยมุก*

Development of Bag Design with Thai Silk Weaving
with Mother of Pearl

ภคพรหมณ์ สุขเกษม¹/รวิเทพ มุสิกะปาน²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษารูปทรงของกระเป๋าที่มีความเหมาะสมกับการผลิตด้วยผ้าไหมทอผสมเปลือกหอยมุก 2) เพื่อออกแบบกระเป๋าผ้าไหมทอผสมเปลือกหอยมุกที่เป็นไปตามแนวโน้มผู้บริโภคสตรี โดยใช้ทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและเทรนด์แฟชั่น โดยกระบวนการวิจัย เริ่มจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (in dept interview) ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบและการทอผ้าที่มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อกำหนดทางการออกแบบ เมื่อได้แบบร่าง (sketch) แล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เลือกแนวทางการออกแบบที่สอดคล้องกัน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นต้นแบบ และนำต้นแบบที่ได้ไปสำรวจความพึงพอใจสินค้า ผ่านกลุ่มตัวอย่างสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และมีความชื่นชอบผ้าไทยและสนใจด้านแฟชั่น

จากการวิจัย พบว่า รูปแบบกระเป๋าที่เหมาะสมแก่การนำมาผลิตด้วยผ้าไหมชนิดนี้คือ กระเป๋าถือสตรีที่นิยมใช้ถือเพื่อออกงานราตรี โดยมีขนาดที่สามารถบรรจุบัตรเครดิต

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต เรื่อง การพัฒนาแบบกระเป๋าด้วยลวดลายผ้าไหมทอผสมเปลือกหอยมุก หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (นวัตกรรมการออกแบบ)

วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ภคพรหมณ์ สุขเกษม นิสิต สาขา นวัตกรรมการออกแบบ วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์รวิเทพ มุสิกะปาน วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โทรศัพท์มือถือ และลิปสติกได้ ด้านลวดลายควรเป็นลายที่มีเรื่องราวมีแรงบันดาลใจ (inspiration) ที่น่าสนใจ ควรมีความร่วมสมัยไม่ควรยึดติดกับความดั้งเดิมเพื่อเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยแนวคิดดั้งเดิมในการทอ นั้นเป็นการทอผ้าเพื่อให้เกิดพื้นผิวที่มีลักษณะนูนขึ้นมาจากพื้นผ้า ซึ่งเป็นลวดลายประเภทหนึ่งที่มีแนวคิดในการออกแบบจากการเลียนแบบลวดลายในธรรมชาติให้ออกมาเป็นลวดลายเรขาคณิต ผู้วิจัยยังคงแนวคิดด้านการออกแบบ ลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติมาพัฒนาให้เกิดความร่วมสมัยผ่านแนวคิดการเลียนแบบพื้นผิวของวัสดุที่ใช้ในการออกแบบกระเป๋าในปัจจุบันอย่างหนึ่งจะแข็งหรือหนึ่งงู โดยเลียนแบบออกมาเป็นลักษณะของการตัดเปลือกหอยมุกเพื่อเลียนแบบเกล็ดบนผิวของสัตว์เลื้อยคลาน และผู้วิจัยได้พัฒนาลวดลายกราฟิกเพื่อให้เกิดความรู้สึกแปลกใหม่ และใช้การทอผ้าไหมแบบดั้งเดิมผสานกับการสลับสีเปลือกหอยมุกให้เกิดสีและมิติเพิ่มขึ้น เกิดเป็นแนวคิดการออกแบบเชิงการเลียนแบบธรรมชาติขึ้น ด้านสีของกระเป๋า ผู้วิจัยเลือกใช้สีที่มีความร่วมสมัยใส่ได้กับทุกชุด เช่น สีขาว เทา ดำ เบจ โดยเลือกใช้เพียงสีใดสีหนึ่งหรือหลายสีร่วมกัน

คำสำคัญ (Keywords)

1. การทอผ้า หมายถึง กรรมวิธีการผลิตพื้นผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนมาขัดประสานกันจนได้เป็นพื้นผ้า ทั้งนี้ต้องมีเครื่องมือในการทอ เรียกว่า หูก หรือ กี่ (ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มักเรียกการทอผ้าว่า “ตำหูก”)
2. กระเป๋า หมายถึง เครื่องใช้รูปคล้ายถุงหรือกระเปาะ ทำด้วยหนังหรือผ้าสำหรับใส่เงินหรือสิ่งของต่างๆ ใช้คาดเอวก็มี ติดอยู่ในตัวเสื้อหรือกางเกงก็มี ใช้หิ้วก็มี

Abstract

The objectives of this qualitative study were as follows: (1) to determine the shapes of the three bags introduced in this study in terms of suitability for producing cloth bags using silk fabric and mother of pearl shells as the raw materials; and (2) to design silk cloth bags according to the preferences of female consumers. The data collection was performed using in-depth interviews

with three experts in silk fabric design and weaving who had at least ten years of experience. The data analysis and synthesis were then performed in order to determine the design specifications.

The results showed that the bag shape most suitable for producing mother of pearl silk cloth bags was the evening party style handbag for women. In terms of dimensional specifications, the bags must be able to hold credit cards, mobile phones and lipstick. Mother of pearl silk fabric weaving can create an embossed texture on fabric by imitating natural patterns and developing them into geometric patterns. Therefore, this original concept was applied in the creation of contemporary design by imitating the surfaces of materials used in current bag design, for example, snakeskin leather. In this study, snakeskin leather was imitated using pearl oyster shells and the traditional silk fabric weaving technique, which was used to produce a contemporary pattern in combination with Thai silk fabric to enhance colorfulness and dimensionality. In terms of color, the bags were produced in contemporary colors and compatible with all types of clothing, such as white, gray, black and beige, in a single color or a combination of different colors.

Keywords: Silk fabric, Mother of pearl, Snakeskin leather

บทนำ

ภูมิปัญญาไทยประกอบไปด้วยหลายสาขาภูมิปัญญา โดยสารานุกรมไทยฉบับเยาวชนได้ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิปัญญา คือ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดและแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

ผ้าไหมไทยเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาที่สำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยเมื่อปี 2557 สินค้ากลางน้ำหรือผ้าไหมมีปริมาณการส่งออกที่ 496,499,291 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2556 ร้อยละ 76.26 (กรมหม่อนไหม, 2557) จะเห็นได้ว่าเป็นตัวเลข การส่งออกที่มีมูลค่าค่อนข้างสูง การสืบทอดภูมิปัญญาผ้าไหมไทยจึงมีประโยชน์ใน หลายมิติทั้งในแง่คุณค่าทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งการสืบทอดภูมิปัญญา ผ้าไหมไทยต่อไปในอนาคตนั้น มีความจำเป็นจะต้องพัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์ รูปแบบและประโยชน์ในการใช้สอยให้หลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อขยายโอกาสของผ้าไหมไทย สู่ตลาดสากล (ประเสริฐ โกศลวิตร, 2555)

ผ้าไหมไทยได้รับการยกย่องจากเวทีโลก โดยประเทศไทยได้รับมอบหมายให้ จัดประชุมด้านผ้าไหมมาแล้วหลายครั้ง ตลอดจนคุณภาพของเส้นไหมที่มีความเฉพาะตัว เช่นความมันวาวและมีเอกลักษณ์จึงเป็นจุดแข็งที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของไทยได้ เปรียบประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียน (อนันต์ สุวรรณรัตน์, 2557) ในปัจจุบันกรมหม่อนไหม มีความพยายามยกระดับทำให้ผ้าไหมไทยมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น โดยการร่วมมือกับดีไซเนอร์ ที่มีชื่อเสียง นำผ้าไหมมาออกแบบตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าที่ทันสมัย สวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน อาทิ แแบรนด์ KANAPOT AUNSORN ในโครงการยกระดับผ้าทออีสานสู่สากล SILK ISAN เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการใช้ผ้าไหมไทยในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่ยังคงรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างกลมกลืน ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่าย ระหว่างกลุ่มผู้ทอผ้า ผู้ผลิตเส้นใย และกลุ่มคนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งนักออกแบบในการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทักษะความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการทอผ้าทออีสาน และเพื่อสืบสานงานอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาหม่อนไหม ให้คนรุ่นใหม่เกิด ความหวงแหนในเอกลักษณ์และวิถีชีวิตหม่อนไหม เพื่อดำรงไว้ซึ่งการรักษาอย่างยั่งยืน เกิดเป็นคอลเลคชั่นเสื้อผ้าที่ตัดเย็บจากผ้าไหมทอมือที่ถูกรออกแบบขึ้นเป็นพิเศษทั้ง รูปแบบการทอลวดลาย สี และการออกแบบเป็นเสื้อผ้า (วสันต์ นุ้ยภิรมย์, 2561) มากไป กว่านั้นบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมยุคปัจจุบันก็ยังนิยมนำผ้าไหมมาสวมใส่ในการออกสื่อ กันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสื่อต่างๆ เป็นการกระตุ้นให้คนทั่วไปในสังคมเห็นคุณค่า ของผ้าไหมอีกด้วย นอกจากนี้ผ้าไหมพื้นทอมือที่มีชื่อเสียงแล้วนั้น ประเทศไทยยังมีผ้าที่ ทอผสานเส้นไหมต่างขนาด เส้นฝ้ายหรือวัสดุอื่น เช่น ผ้าจก ผ้ายก ผ้าขีด ที่มีคุณค่า ต่อการนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้อีก

ในปัจจุบันผ้าไหมไทยได้ถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ อาทิ ผ้าฝืน กระเป๋าย่อม แแถบสำหรับตกแต่งเสื้อผ้า แถบขนาดเล็ก กระเป๋าถือสตรี และผ้าจีน โดยราคาเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าอยู่ที่ชิ้นละ 1,800 บาท ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักออกแบบและเคยได้รับรางวัลชนะเลิศด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายประเภทกระเป๋า พบว่าสินค้าที่ขายอยู่ทั่วไปนั้นยังขาดความทันสมัย ขาดการออกแบบที่เหมาะสมแก่การใช้งาน และคิดว่ายังสามารถออกแบบต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มได้อีก จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีและศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบให้ทันสมัยและเข้ากับเพศ วัย และรายได้ของผู้บริโภคให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรมหม่อนไหมที่ต้องการนำเทคโนโลยีการตัดเปลือกหอยมุกด้วยเลเซอร์มาประสานเข้ากับการทำไหม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการออกแบบกระเป๋า ดังนั้นรูปแบบกระเป๋าที่จะใช้ร่วมกับผ้าในครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการวิจัยและพัฒนาให้เกิดเป็นรูปทรงที่สอดคล้องกันและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างสูงที่สุด

วิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology)

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มผู้บริโภคสตรีในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้บริโภคสตรีรายได้สูงที่สนใจแฟชั่นและผ้าไทยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชิ้นที่ 1

ขั้นในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือชิ้นที่ 1

ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ 1 ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือชิ้นที่ 1 เป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้านการออกแบบกระเป๋าและรูปแบบกระเป๋า เพื่อสรุปเป็นแนวคิดนำเสนอในที่ประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นสรุปเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) โดยมีประเด็น

คำถามประกอบด้วยคำถามด้านรูปแบบรูปทรง สี และขนาด ที่เหมาะสมแก่การนำมา
วิจัย โดยข้อสรุปที่ได้ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นข้อกำหนดในการออกแบบรูปทรงของกระเป๋า

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือชิ้นที่ 1

ในการหาคุณภาพเครื่องมือชิ้นที่ 1 ผู้วิจัยนำประเด็นคำถามมาขอคำปรึกษากับ
อาจารย์ที่ปรึกษาและให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมก่อนในเชิงประเด็นคำถามว่า
ข้อคำถามกว้างเกินไปหรือไม่ และคำถามลึกลับเพียงพอหรือไม่

เครื่องมือชิ้นที่ 2

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือชิ้นที่ 2

เครื่องมือชิ้นที่สองเป็นแบบร่าง (sketch) ที่ใช้ในกระบวนการออกแบบและ
พัฒนาในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการทำงานออกเป็น 2 ขั้นตอน เพื่อให้ได้แบบร่าง
สุดท้ายจำนวน 3 แบบ ก่อนนำไปพัฒนาเป็นชิ้นงานจริง โดยแบ่งการร่างแบบดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบร่างเพื่อนำเสนอแนวคิดการออกแบบกระเป๋า โดยแบบร่าง
ในครั้งนี้เป็นแบบร่างคร่าวๆ (rough sketch) ประกอบด้วยแนวคิดการออกแบบที่
หลากหลาย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ออกแบบมา จากนั้นเมื่อ
ผู้เชี่ยวชาญเลือกแนวคิดที่เหมาะสม 3 แนวทาง จึงนำไปสู่แบบร่างถัดไป

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากที่ได้แนวคิดในการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัย
นำแนวคิดมาพัฒนาเป็นรูปแบบของแบบร่างสองมิติด้วยโปรแกรม adobe illustrator
ซึ่งได้ทดลองใส่ลายและสีลงไปบนแบบ โดยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำแนวทางการออกแบบ
3 แนวทางจากในขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาต่อให้ได้แบบ จำนวน 3 รูปแบบ และนำเสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแบบร่างสุดท้าย 3 รูปแบบ

เครื่องมือชิ้นที่ 3

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือชิ้นที่ 3

เป็นเครื่องมือประเมินความพึงพอใจต่อชิ้นงานจริง โดยใช้แบบสอบถาม
ออนไลน์ในการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสตรีมีรายได้อยู่ในระดับสูง
และชื่นชอบผ้าไหม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) คือ
เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยให้ผู้ที่ให้ข้อมูลไปแล้ว เป็นผู้แนะนำบุคคลที่มีลักษณะ
ใกล้เคียงกับตนเองมาตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค ได้แก่ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ของ
ผู้บริโภค

ส่วนที่ 2 ภาพถ่ายผลงานจริง 3 รูปแบบ

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้บริโภคเสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อนำมาพัฒนา
ต้นแบบต่อไป

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า
(Rating Scale) เป็น 5 ระดับ ตามวิธีการแบบไลเคิร์ต (likert-type-scale) ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

จากนั้นได้เกณฑ์การประเมินดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเชิงบวกมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นเชิงบวกมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นเชิงบวกปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นเชิงบวกน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นเชิงบวกน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนารูปแบบกระเป๋าด้วยลวดลายผ้าไหมทอ
ผสมเปลือกหอยมุกผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

① รวบรวมรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า โดยจำแนกกระเป๋าตามประเภท
การใช้งาน โครงสร้าง และแบ่งตามกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเอกสาร งานวิจัย และสื่อออนไลน์

② รวบรวมข้อมูลด้านการออกแบบลายผ้าไหมหรือพื้นผิวของผ้าทั้งจาก
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่อออนไลน์ต่างๆ

③ ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าไหมในอดีตและแนวโน้มการพัฒนา
ผ่านเทรนด์แฟชั่นและการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ

④ ศึกษาต้นแนวโน้มนของผู้บริโภคและแนวโน้มแฟชั่น

⑤ เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามความเห็นด้านรูปแบบกระเป๋าและลายผ้าจากผู้บริโภค

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เพื่อหาแนวทางการออกแบบรูปทรงกระเป๋า ส่วนที่ 2 เพื่อหาแนวคิดการออกแบบลาย และส่วนที่ 3 เพื่อบูรณาการงานออกแบบ 2 ด้าน คือ ด้านกระเป๋าและด้านลวดลาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 การออกแบบกระเป๋า เพื่อหาแนวทางการออกแบบรูปทรงกระเป๋า

① ศึกษารูปแบบกระเป๋าและวัสดุ ได้แก่ ผ้าไหมและเปลือกหอยมุก

② สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและประชุมกลุ่ม

③ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นข้อกำหนดด้านการออกแบบ

ส่วนที่ 2 การวิจัยหาแนวคิด (concept) การออกแบบลวดลายเพื่อหาแนวทางการออกแบบลาย

① ศึกษาลวดลายดั้งเดิมและการทอผ้าไหมไทย

② ใช้กระบวนการการออกแบบสร้างสรรค์ในการออกแบบ

③ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอคำแนะนำด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 3 บูรณาการงานออกแบบ เพื่อนำแบบกระเป๋าและลายที่ผ่านกระบวนการวิจัยมาบูรณาการร่วมกัน และนำมาตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อหาข้อกำหนดในการออกแบบรูปทรงกระเป๋า ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้าน การออกแบบมากกว่าสิบปี โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้านการออกแบบกระเป๋าและรูปแบบกระเป๋า เพื่อสรุปเป็นแนวคิดนำเสนอในที่ประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นสรุปเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in depth interview) โดยมีประเด็นคำถามประกอบด้วย คำถาม

ด้านรูปแบบรูปทรง สี และ ขนาด ที่เหมาะสมแก่การนำมาวิจัย โดยข้อสรุปที่ได้ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นข้อกำหนดในการออกแบบรูปทรงของกระเป๋า ซึ่งการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปทรงกระเป๋าและลวดลายที่ให้ออกกับเปลือกหอยมุก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาระบวนการและขั้นตอนต่างๆ จนกระทั่งประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและสร้างชิ้นงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเพื่อออกแบบรูปทรงกระเป๋า
2. ผลการวิจัยเพื่อออกแบบลวดลายทอผสมเปลือกหอยมุก
3. ผลการวิจัยด้านรูปแบบการทอ
4. ผลการวิจัยเพื่อบูรณาการการออกแบบ

1. ผลการวิจัยเพื่อออกแบบรูปทรงกระเป๋า

1.1 รูปทรงกระเป๋าที่เหมาะสมกับการออกแบบ

จากการการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทางด้านการออกแบบมากกว่าสิบปี ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่ากระเป๋าที่ทำจากผ้าไหมและเปลือกหอยมุกนั้นควรเป็นกระเป๋ามีรูปทรง 3 รูปแบบ ดังนี้

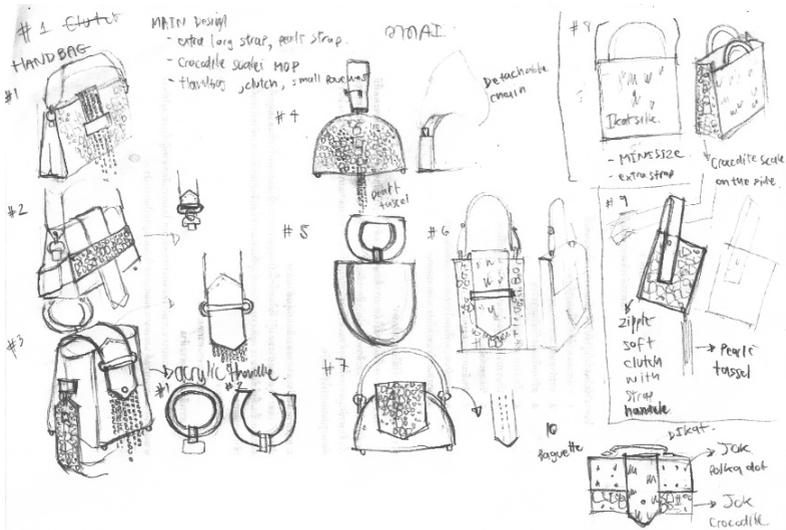
- ① กระเป๋าสุภาพสตรีทรงเหลี่ยมมีสายคล้องไหล่
- ② กระเป๋าคลัช (clutch) ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า
- ③ กระเป๋าคล้องข้อมือ (small pouch)

การออกแบบคอลเลคชั่นของกระเป๋านั้น นักออกแบบจำเป็นต้องออกแบบให้รอบด้าน โดยอ้างอิงจากการใช้งานกระเป๋าสำหรับงานราตรีของสตรีและคำนึงถึงการซื้อไปใช้งานของผู้บริโภค ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องออกแบบการใช้งานของกระเป๋าให้ต่างกันอย่างชัดเจน โดยในคอลเลคชั่นนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และประชุมสรุปเรื่องการออกแบบร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ข้อสรุปและเหตุผลในการเลือกรูปทรงกระเป๋าทั้ง 3 รูปทรงว่า รูปทรงดังกล่าวมีขนาดที่เหมาะสม กล่าวคือไม่ใหญ่จนเกินไปและไม่เล็กจนเกินไป อีกทั้งยังเป็นรูปทรงที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน

1.2 รูปทรงกระเป๋าที่ออกแบบ

จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จึงนำกรอบข้อกำหนดมาเข้าสู่กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

แบบร่างกระเป๋าจากภาพ จำนวน 10 รูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1: ภาพสเก็ตช์ 10 รูปแบบ

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

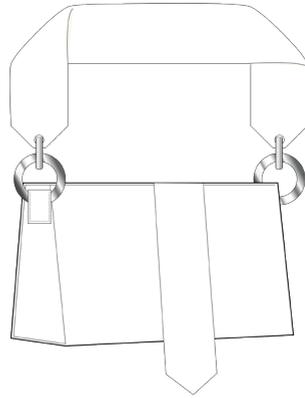
จากภาพแบบร่างจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยยึดแนวทางตามข้อกำหนดที่ได้ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ โดยร่างแบบออกมาโดยใช้กระบวนการ design thinking ซึ่งผู้วิจัยคำนึงถึงภาพรวมของคอลเลคชั่นที่จำเป็นจะต้องมีความเข้ากันในเชิงสุนทรียะและองค์ประกอบ เพื่อให้การออกแบบเป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีเอกลักษณ์ที่ล้อกัน และมีภาพรวมไม่หลุดแยกออกจากกัน

ในการออกแบบเบื้องต้นผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ในด้านของสัดส่วนของสายสะพายให้มีขนาดใหญ่กว่ากระเป๋าปกติและมีสายคาดที่มีปลายแหลมเหมือนกันทุกใบ เรียกว่า design elements ของคอลเลคชั่น เพื่อให้เกิดความแตกต่างกันที่สัดส่วนของลายหรือทรง

1.3 แบบกระเป๋าที่ผ่านการพิจารณา

เมื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบร่างจำนวน 10 รูปแบบ ผ่านการประชุมร่วมกันแล้ว จึงนำผลการพิจารณามาสังเคราะห์ได้แบบร่างต้นแบบ จำนวน 3 รูปแบบ ที่จะนำมาพัฒนาและบูรณาการร่วมกับการออกแบบลวดลาย ดังนี้

① กระเป๋าสะพายไหล่

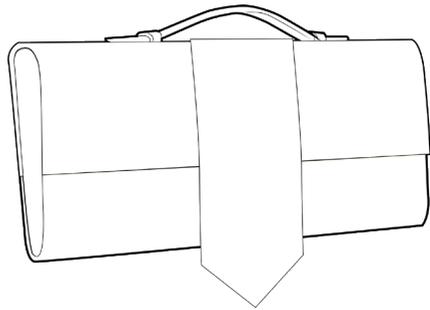

ภาพที่ 2: ภาพกระเป๋าคล่องไหล่

ขนาด 23 x 16 x 8 ซม.

ที่มา: ภาคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

② กระเป๋าดัลซ

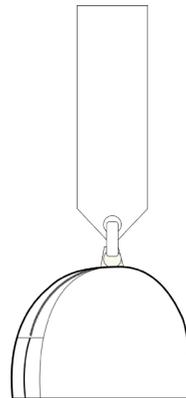

ภาพที่ 3: ภาพกระเป๋าคลัช

ขนาด 25 x 14 x 2.5 ซม.

ที่มา: ภาคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

③ กระเป๋าดคล้องข้อมือ

ภาพที่ 4: ภาพกระเป๋าคล่องข้อมือ

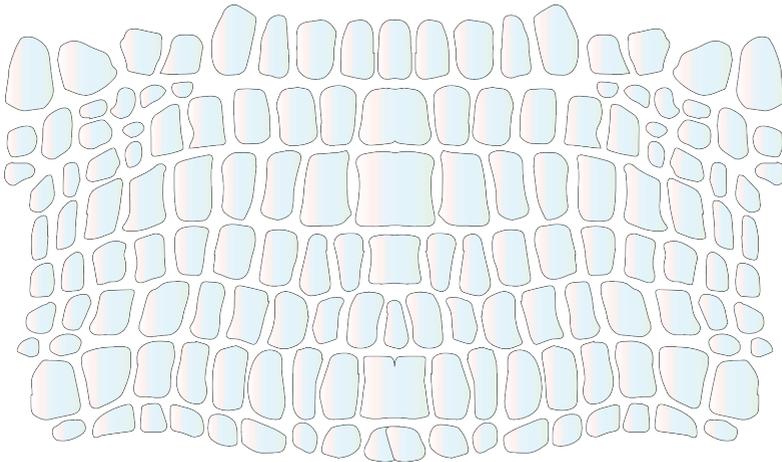
ขนาด 12 x 10.5 x 3 ซม.

ที่มา: ภาคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

2. ผลการวิจัยเพื่อออกแบบลวดลายที่ใช้ในการตัดเปลือกหอยมุก

ในกระบวนการนี้ผู้วิจัยมีแนวคิดการออกแบบลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ โดยดัดแปลงให้เป็นลักษณะกราฟฟิก รวมทั้งผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากระเป่าสตรีมูลค่าสูงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ผลิตขึ้นโดยใช้หนังสัตว์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หนังจระเข้และหนังงูจัดอยู่ในกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป่ามูลค่าสูง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำลายเกล็ดของสัตว์เลื้อยคลานมาใช้ในการออกแบบชิ้นส่วนเปลือกหอยมุกที่ใช้ในการทอเข้ากับเส้นไหมที่ใช้ในการทอครั้งนี้ เมื่อได้แนวคิดนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงทดลองนำลายจระเข้และงูมาเข้าสู่กระบวนการออกแบบ โดยการลดทอนรายละเอียดให้เหลือแต่ลายเกล็ดที่เห็นเป็นชิ้นส่วนหลักของผิวหนัง และใช้กระบวนการออกแบบกราฟิก ซึ่งออกมาเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเกล็ดจระเข้

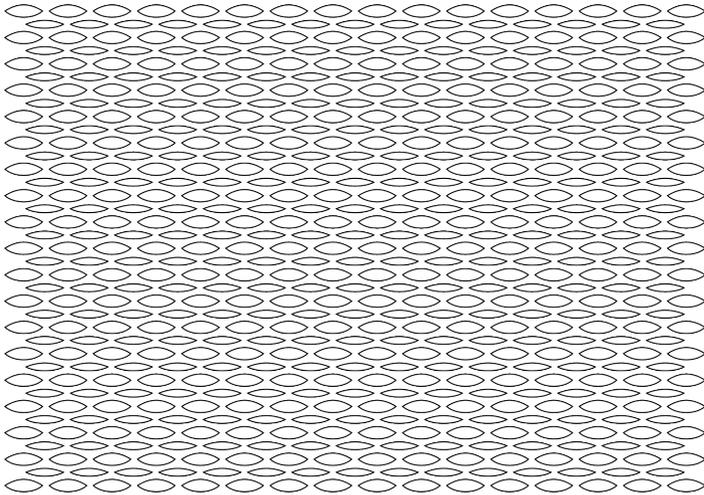

ภาพที่ 5: ภาพลายเกล็ดจระเข้

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

จากภาพประกอบลายเกล็ดจระเข้ จะเห็นว่าลวดลายดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่เท่ากัน และมีความแตกต่างกันในทุกๆ ชิ้นส่วน (random pattern) ซึ่งจะมีลักษณะลวดลายเหมือนผิวหนังของจระเข้

2.2 ลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากเกล็ดงู

ภาพที่ 6: ภาพลายเกล็ดงู

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

จากภาพประกอบลายเกล็ดงู จะเห็นว่าลวดลายดังกล่าวมีขนาดที่แตกต่างกันสองขนาดและให้ลวดลายลักษณะคล้ายเกล็ดงูซึ่งเป็นลายรีพีท

เมื่อให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอ จำนวน 2 ท่าน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตแปรรูปเปลือกหอยมุก พิจารณาลวดลายทั้ง 2 รูปแบบ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า 2 ท่าน ให้ความเห็นตรงกันว่า ในระบบการทอผ้าเพื่อการผลิตจริง ชิ้นงานควรเป็นงานลักษณะที่เป็นลายที่เกิดจากการทำซ้ำ (repeat) เพื่อให้สามารถเรียงลายต่อเนื่องได้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าจึงมีความเห็นว่า ลวดลายงู เป็นลวดลายที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการออกแบบลวดลาย เนื่องจากเป็นลวดลายที่มีการทำซ้ำเพียง 2 ขนาด จึงเหมาะแก่การนำมาทอผ้า

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านเปลือกหอยมุกได้ให้ความเห็นว่า ในการผลิตแปรรูปเปลือกหอยมุกจะใช้กระบวนการที่เรียกว่า การตัดด้วยเครื่อง cnc ทำให้ขนาดของชิ้นงานไม่ควรจะมีขนาดใหญ่เกินกว่า 1.5 x 1.5 ซม. เนื่องจากข้อจำกัดด้านขนาดของเปลือกหอย

ที่นำมาใช้ นอกจากนี้เพื่อความรวดเร็วในการผลิตเปลือกหอยมุก ขนาดที่จะนำมาผลิต จึงไม่ควรมีหลายขนาด ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญด้านเปลือกหอยมุกจึงมีความเห็นว่าลวดลายที่เหมาะสมแก่การทำมาออกแบบลวดลายกระเป่า คือ ลวดลายงู เนื่องจากมีขนาดเล็ก และมีขนาดที่ไม่หลากหลายเท่ากับลายจระเข้

3. ผลการวิจัยด้านการทอ

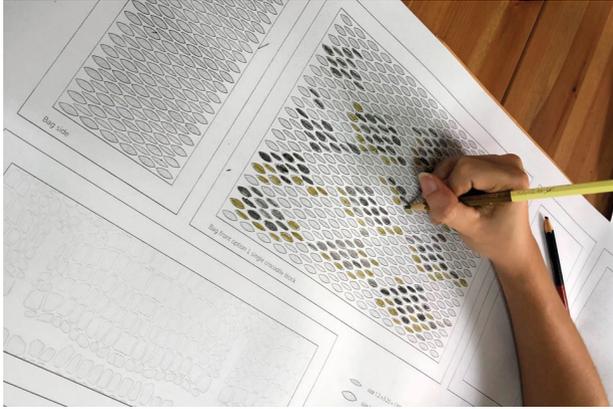
เมื่อได้ลวดลายที่จะในการทอเป็นลายงูแล้ว ผู้วิจัยจึงออกแบบลายด้วยโปรแกรม adobe illustrator ด้วยขนาดจริง และพิมพ์ออกมาเพื่อวางช่องสีและนับจำนวนเกล็ดที่ต้องใช้เพื่อสั่งตัดเปลือกหอยมุกออกมาตามจำนวน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้สั่งตัดมุกออกมาเป็นวงรีสองขนาดแบ่งออกเป็นขนาด 0.25 x 1 ซม. และขนาด 0.5 x 1 ซม.

ภาพที่ 7: ภาพขนาดเกล็ดแบบต่างๆ

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

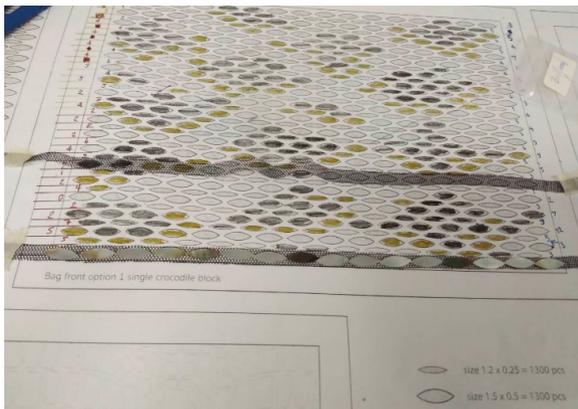
เนื่องจากลายของหนังงูจะมีช่วงของช่องสีที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงใช้มุกสีขาวเป็นหลักและใช้สีทองและดำเป็นส่วนเสริมเพื่อให้เกิดแสงเงาที่ดูน่าสนใจมากขึ้น และพิมพ์ขนาดจริงลงบนกระดาษขาวเพื่อนำมาออกแบบช่องของสีและลาย

ภาพที่ 8: ภาพการออกแบบตำแหน่งสีและลาย

ที่มา: กคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

เมื่อได้จำนวนของเกล็ดและตำแหน่งครบถ้วนแล้ว จึงเริ่มทำการเตรียมเส้นก่อนทอ โดยผู้วิจัยใช้การตัดผ้าตาข่ายออกเป็นเส้นขนาด 0.5 ซม. นำมาเรียงตามแถวเท่ากับขนาดของหน้ากึ่งทอ และแบ่งช่องให้พอดีกับขนาดของกระเป๋า

ภาพที่ 9: ภาพประกอบการวางลาย

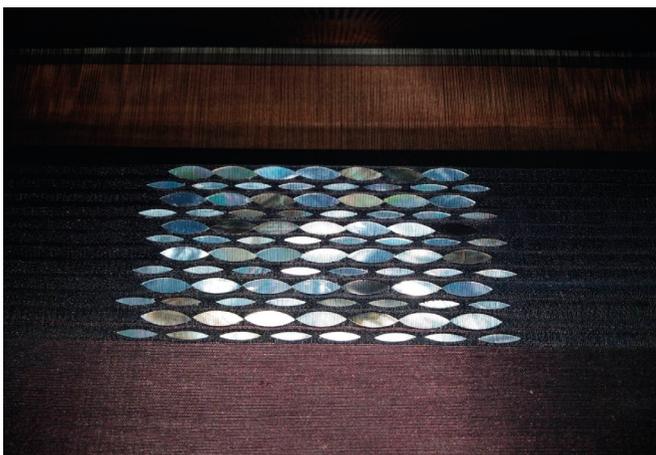
ที่มา: กคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

เมื่อเรียงรูปแบบของเกล็ดเสร็จและจึงนำมาเริ่มทอ

ภาพที่ 10: ภาพผลการทอ

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

ภาพที่ 11: ภาพผลการทอ

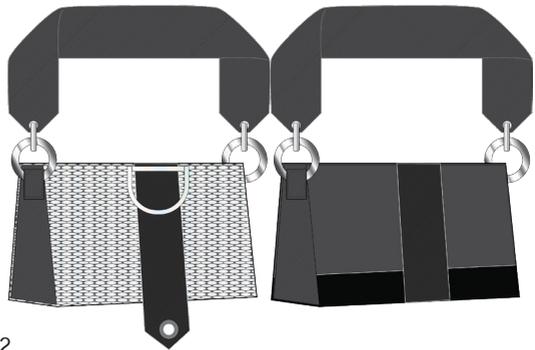
ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

4. ผลการวิจัยเพื่อบูรณาการการออกแบบ

จากการบูรณาการรูปร่างกระเป๋าและลวดลายต่างๆ ที่ผ่านการวิจัยและการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญเข้าด้วยกันแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ทำการลงสัดส่วนของลายทอและวิธีการทอเปลือกหอยมุกเข้ากับผ้า เพื่อออกแบบเป็นกระเป๋า

จากการพิจารณาร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญผ่านการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าง่ายและลายที่ได้ผ่านการพัฒนามานั้นจะแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์และลวดลายหนังงูที่ผู้วิจัยออกแบบมาได้ดีที่สุด 3 รูปแบบ

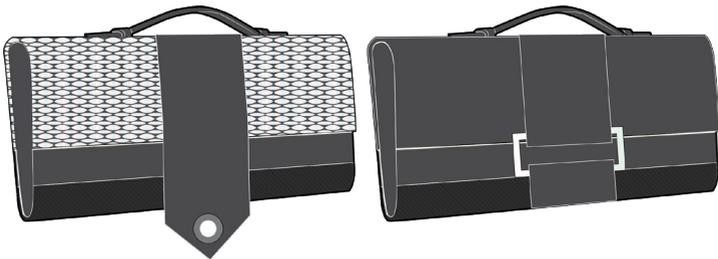
① กระเป๋าสะพายไหล่

ภาพที่ 12: กระเป๋าสะพายไหล่

ที่มา: ทัศนพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

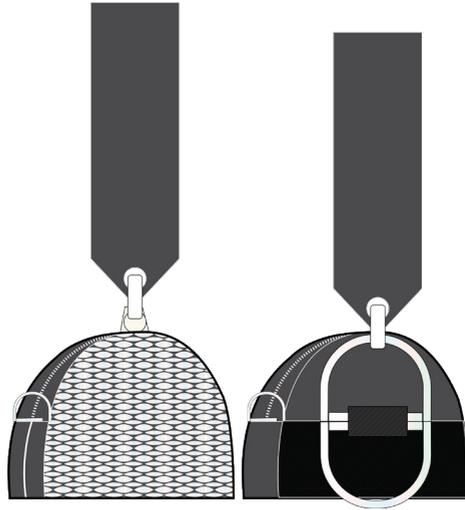
② กระเป๋าคอลัซ

ภาพที่ 13: กระเป๋าคอลัซ

ที่มา: ทัศนพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

③ กระเป๋าค้างข้อมือ

ภาพที่ 14: กระเป๋าค้างข้อมือ

ที่มา: ภคพรหมณ์ สุขเกษม, 2562

การอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายคือ 1) เพื่อศึกษารูปทรงของกระเป๋าค้างข้อมือที่มีความเหมาะสมกับการผลิตด้วยผ้าไหมผสมเปลือกหอยมุก 2) เพื่อออกแบบกระเป๋าค้างข้อมือที่ทำจากผ้าไหมผสมเปลือกหอยมุกที่เป็นไปตามแนวโน้มผู้บริโภคสตรีโดยใช้ทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและเทรนด์แฟชั่น โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการประชุมกลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและการทดลองเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นผลการวิจัย

การอภิปรายผลในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าได้ข้อสรุปสำหรับความมุ่งหมายข้อที่ 1 สามารถแบ่งข้อสรุปได้ออกเป็น 3 ข้อย่อย ประกอบด้วยด้านรูปทรง ด้านลายทอ และด้านการบูรณาการรูปทรงและลวดลาย โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านรูปทรง ในส่วนของรูปทรงผู้วิจัยได้ทำการออกแบบโดยอ้างอิงจากรูปทรงกระเป๋าสตรีสำหรับออกงานราตรี (พิมลพรรณ ธนเศรษฐ, 2558) โดยได้จำแนกประเภทของกระเป๋าค้างข้อมือตามลักษณะการใช้งาน โดยผู้วิจัยทำการออกแบบตามหลักการออกแบบคอลเลคชั่นที่อ้างอิงจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ คือ ในหนึ่งคอลเลคชั่นจำเป็นต้องมีรูปแบบที่หลากหลายครบตามประเภทการใช้งาน โดยอาจมีหลายขนาด

ก็ได้ ผู้วิจัยจึงทำการออกแบบทั้งหมด 10 รูปแบบ จากนั้นจึงเลือกเหลือ 3 รูปแบบ ในภายหลัง กระเป๋าทัง 3 รูปแบบที่เลือก ประกอบด้วย 1) กระเป๋าสะพายไหล่ 2) กระเป๋าคลัทช์ 3) กระเป๋าล้วงข้อมือ โดยมีเกณฑ์ข้อกำหนดในการออกแบบ คือ 1) ผ้าไหมที่ทอผสมเปลือกหอยมุกแล้วจะมีความเปราะ เนื่องจากเป็นคุณสมบัติของวัสดุอย่างเปลือกหอยที่มีความเปราะแตกง่าย และ 2) วัสดุเปลือกหอยมีความเงางาม ผู้วิจัยต้องการโซว์ลายที่สวยงามของมุก

จากข้อกำหนดดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระเป๋ารাত্রีเป็นแนวทางหลักในการออกแบบ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์มากกว่าสิบปีในการออกแบบกระเป๋าสตรี พบว่า รูปแบบกระเป๋าในงานวิจัยนี้จำเป็นจะต้องเป็นกระเป๋าสำหรับงานราตรีเพื่อโซว์ผิวของวัสดุ และจะต้องใช้ผ้าทอเปลือกหอยมุกนี้ได้บางส่วนเท่านั้น เพื่อลดการกระแตกโดยไม่ตั้งใจป้องกันการแตกหักเสียหาย

2. ด้านลายทอ ผู้วิจัยได้รับแรงบันดาลใจในการออกแบบพื้นผิวลายจากลักษณะของหนังสัตว์ประเภทที่นำเอาลักษณะเด่นของลายหนังงูที่ประกอบไปด้วยเกล็ดที่ต่างขนาดและสีสันมีขนาดเล็กและจะต้องเล็กพอที่จะนำเศษเปลือกหอยมุกที่เหลือจากการผลิตชิ้นส่วนต่างๆ ในการผลิตนาฬิกามาใช้ในการออกแบบลวดลายในงานวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทั้งสองมาออกแบบเป็นลาย ผลจากการศึกษา พบว่า ลายที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการตัดมุกจำเป็นจะต้องเป็นลายที่สามารถต่อลายหรือทำรีพีทได้ (repeat) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการออกแบบลายแบบเต็มผืนหน้าของกระเป๋า การใช้ลายแบบสุ่ม หรือ random pattern จะทำให้ขนาดเปลือกหอยมุกที่ใช้มีหลากหลายขนาดซึ่งอาจสร้างความสับสนและทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการวางลายของช่างทอ จนทำให้ไม่สามารถต่อลายได้อย่างสมบูรณ์ได้ แต่ในขณะที่ลายรีพีทจะใช้วัสดุเปลือกหอยมุกเพียงสองขนาดทำให้ช่างทอสามารถจัดเรียงลายได้ง่าย นอกจากนี้ขนาดของเปลือกหอยมุกไม่ควรเกิน 2 เซนติเมตร เนื่องจากเป็นขนาดที่ช่างทอสามารถม้วนเก็บได้ และยังเป็นขนาดที่เหมาะสมต่อการนำมาตัดมุกอีกด้วย การกำหนดความหนาของแผ่นมุกกำหนดที่ขนาด 0.45 มิลลิเมตร เนื่องจากเป็นความหนาที่จะไม่ทำให้มุกหักง่าย และสามารถคงความเงางามได้ดีกว่าขนาดมุกที่หนา

3. ด้านการบูรณาการรูปทรงและลวดลาย ในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า การออกแบบพื้นผิวของวัสดุที่ใช้ในการออกแบบจำเป็นจะต้องละเว้นส่วนที่ต้องเคลื่อนไหว เช่น สายสะพาย ส่วนที่ต้องรับแรงกระแทกเช่น ก้นกระเป๋า และในส่วนของ การบูรณาการร่วมกันระหว่างลายและรูปแบบนั้น เป็นส่วนที่ผู้วิจัยยังต้องดำเนินการต่อเพื่อหาข้อสรุปต่อไป

จากข้อสรุปผลการวิจัย พบว่า ผลที่ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บางส่วน และยังคงขาดส่วนที่ต้องใช้การวิจัยเชิงปริมาณเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งจะต้องทำการวิจัยต่อไป ผู้วิจัยคิดว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจการแปรรูปเปลือกหอยมุกให้มาอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้า โดยใช้กระบวนการทอมือเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยยังมีแนวคิดต้องการเปรียบเทียบว่าในการทอจะสามารถใช้เส้นใย เช่น ฝ้าย หรือ โพลีเอสเตอร์เข้ามาทดแทนเส้นใยไหมจะได้ผลดีกว่าหรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณคณะวิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ กรมหม่อนไหมที่อนุเคราะห์ให้ความรู้รวมถึงการลงพื้นที่จังหวัดราชบุรี ประสานกับผู้ประกอบการทอผ้า และผู้ประกอบการเปลือกหอยมุก บริษัท ไมโครฟอรัม (ประเทศไทย) จำกัด ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกระเป๋าสตรีจากแบรนด์ JIM THOMPSON คุณแพรวา รุจินรงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าที่คอยให้คำปรึกษาต่างๆ และบ้านแด่มตะกอกที่ช่วยทอผ้าให้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กาญจนา ชุตรวงศ์. (2555). การเพิ่มมูลค่ามุกเลี้ยงน้ำจืดและน้ำเค็มของไทยด้วยการฉายรังสีเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ. 5-7.
- กลุ่มวิชาการด้านช่างศิลป์ไทย สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร. (2553). โครงการสร้างต้นแบบเพื่อจัดทำองค์ความรู้ด้านงานช่างประดับมุก. 14-16.
- กรมหม่อนไหม. (2557). โครงการวิจัยศึกษาและพัฒนาตลาดผ้าจืดไทยอีสานเพื่อสร้างสรรคผลิตภัณฑ์แฟชั่นไทยร่วมสมัย.
- กรมหม่อนไหม. รายงานสรุปสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการตลาดหม่อนไหม ปี 2557. (สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2562). จาก https://www.qsds.go.th/newqsds/file_news/1069.pdf
- ชัยพร ไคว่ทอง. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเห็ดในเขตอำเภอหล่มสัก และอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ โกศลวิตร. พัฒนาต่อยอดไหมไทย. (ออนไลน์) 2555. (สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2562). จาก <https://bit.ly/2NB6FBi>
- ปิยะนุช นุ่มเนียม. (2553). การพัฒนาตลาดผ้าจกด้วยจักรปักคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือสตรี. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- พิมลพรรณ ธนเศรษฐ. (2558). โครงการธุรกิจออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายกระเป๋าแฟชั่น. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- แพรวา รุจิณรงค์. นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ กรมหม่อนไหม. สัมภาษณ์. 29 มกราคม 2562.
- มนตรี พิริยะกุล. (2555). Conjoint Analysis. วารสารรวมคำแหง 29(2), 252-272.

- วสันต์ นุ้ยภิรมย์. ดารานักร้องเพียบ! ร่วมเดินแบบในงาน “SILKISAN”. (ออนไลน์) 2561. (สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2562). จาก <https://www.siambusinessnews.com/13846>
- วรรณิา โขดบันดาลสุข. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย* 21(1), 172-176.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2539). *การบริหารการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สมพงษ์ ทิมแจ่มใส (บ.ก.). (2543). *ผ้าทอพื้นเมืองในภาคกลาง/โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สินีนาด เลิศไพรวรรณ. (2549). *การศึกษาแนวโน้มความนิยมในการเลือกใช้รูปแบบกระเป๋าหนังของสตรีนักธุรกิจไทย : รายงานการวิจัย = Case study : the leather handbags' design selected for fashion trend by Thai working women*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนันต์ สุวรรณรัตน์. *อดีตอธิการบดีกรมหม่อนไหม*. สัมภาษณ์. 25 มีนาคม 2557.